AV MATS GOTHNIER

Värmdö Fågelklubb

I förra numret inledde vi en ny artikelserie, Redaktionen hälsar på. Den här gången besöker Mats Gothnier Värmdö Fågelklubb, en liten men starkt växande klubb som idag drar till sig många nybörjare. Annat var det förr...

FOTO: MATS GOTHNIER

Eva Stenvång Lindqvist visar skillnaden mellan tal- och rödvingetrast i fågelboken, medan de två trastarterna sjunger vid Hemmesta sjöäng.

REDAN FÖR 34 år sedan skrev jag ett reportage om Wermdö Ornitologiska Förening. Året var 1982 och Henrik Waldenström var nytillträdd redaktör för *FiSt*. Det behövdes material och han frågade Göran Brehmer och mig om vi kunde göra ett fältbesök hos ”klubben ute på Vishamnsberget”.

Den gången var vi fjuniga fältbiologer som först var lite tveksamma till uppdraget. Jag minns att jag var färsk i Södertörnsklubben och ogärna lämnade mitt trygga territorium. Tiden präglades av ett blomstrande föreningsliv, men samtidigt misstänksamhet och nästan rivalitet mellan

FOTO: MATS GOTHNIER

Det nybyggda fågeltornet vid Hemmesta sjöäng.

fågelskådande grupper i Stockholm. Var man södertörnare skulle man inte beblanda sig med ”norr-om-stan-are”. Men hur skulle man förhålla sig till Värmdö – det var ju knappast norr-om-stan?!

MEST STRÄCKSKÅDNING – DÅ

Föreningens verksamhet bestod på den tiden mest av sträckskådning på Vishamnsberget, och medlemmarna verkade stenhårda – de var kända för att skåda i alla väder och ha en extremt bra bevakning. Hösten 1981 hade de minst 70 obsdagar på berget, vilket förstås imponerade.

Jag minns att det var två ganska räddhågsna 20-åringar som tog bussen till Ingarö för att möta de beryktade Värmdöskådarna. Dåvarande ordföranden Åke Olausson mötte upp och guidade oss. På berget fanns det gott om hängivna skådare som generöst ropade ut det som flög förbi – bl.a. minns jag flera fjällvråkar och en blå kärrhök. Det blev en fin morgon och reportaget publicerades i *FiSt* nr 1 1983 tillsammans med en kort text om klubben.

MODERN KLUBB MED NY ENERGI

Efter en långvarig svacka blev föreningen 2013 ombildad och vitaliserad som Värmdö Fågelklubb. Klubben är nu återigen en aktiv skådarklubb för

FOTO: EVA STENVÅNG LINDQVIST.

Kungen skådar med Tom Arnbom på invigningen av nyrestaurerade Hemmesta sjöäng 26 maj 2014.

folk i framförallt kommunen, men även en del boende i Nacka är med.

Verksamheten kretsar framför allt kring exkursioner som vänder sig till en bred allmänhet. Men man anordnar också föreningskvällar ibland och ägnar sig åt lokalt naturvårdsarbete. Klubben har stadgar, men ingen formell styrelse utan en arbetsgrupp ansvarar istället för verksamheten. Man har ingen medlemsavgift. Den som vill bli medlem går helt enkelt in på hemsidan och registrerar sig. Föreningen har just passerat 200 medlemmar, efter att för ett par tre år sedan ha varit omkring 70.

Som medlem får man ungefär fyra nyhetsbrev per år. Alla, även icke-medlemmar, är välkomna till klubbens aktiviteter. Information om dessa, fågelobsar m.m. levereras via den nya hemsidan: www.varmdofagelklubb.se. Klubben har även en aktiv Facebook-grupp.

FOTO: MATS GOTHNIER

Allan Pierre köper en VFK-dekal av Eva, som är klubbens koordinator.

OVANLIGT MÅNGSIDIG NATUR

Egentligen är det få områden i Stockholmstrakten som har så mångsidig natur som Värmdö. Här finns ett levande kulturlandskap, men även fantastiska skogsområden varav några med urskogskaraktär. Det finns mängder av fjärdar och olika typer av sjöar och vattendrag. En mångsidig skärgård med hela skalan från inner- till ytterskärgård. Elva fina fågellokaler i kommunen presenteras närmare på hemsidan, t.ex. Vishamnsberget, Lämshaga och den stora raritetsmagneten Horssten.

Totalt har 297 fågelarter observerats i kommunen enligt Artportalen. Det är en blandning av vanliga skogs- och jordbruksfåglar och sällsynta östliga arter som blåst in bland skärgårdens yttre öar. Varje vår pågår ett sträck av arktiska arter som flyger genom denna unika övärld.

SKÅDA FÖRE JOBBET

Jag hakar på säsongspremiären av Skåda före jobbet, eller ”torsdagsträffarna”, som anordnas under några veckor varje vår vid Hemmesta sjöäng med utgångspunkt från det två år gamla fågeltornet.

Det är den 14 april – en kall, klar och krispig aprilmorgon. Resan börjar vid Slussen. Här hittar jag buss 474 som tar mig hela vägen fram till Hemmesta sjöäng (på cirka 40 minuter). Härifrån är det plättlätt att ta sig till fågeltornet. Tyvärr störs man av ett konstant bullerbrus från den intilliggande bilvägen.

FOTO: EVA STENVÅNG LINDQVIST

Fikapausen är viktig.

Ett 30-tal personer är redan samlade. När jag ser gruppen inser jag att parollen Skåda före jobbet känns lite överflödig – de flesta verkar vara glada pensionärer som nog slutat jobba för gott.

TVÅ VÄRDAR

I denna morgonpigga skara hittar jag dagens värdar Eva Stenvång Lindqvist och Yvonne Blombäck. De berättar om vilka fåglar som kan ses från fågeltornet. Grågässen är det mest påtagliga inslaget denna morgon eftersom flera par verkar ha revirstrider. Även kricka, enkelbeckasin och någon skogssnäppa hittar vi ute i tuvmarkerna. Några tittar i en tubkikare för första gången. Bara det kan vara en ny upplevelse och ge nya dimensioner.

För att få lite bättre ljus på våtmarken går vi på en vandring längs sjöängens södra sida. Vid en plattform tar gruppen frukost.

Att många har kommit för det rent sociala råder det ingen tvekan om. Rykande termosar korkas upp, skratten blandas med gässens kacklande. Taltrastarna får prata på bäst de vill uppe i skogskanten. Nu ska det fikas.

HAVSÖRN ÖVER SKOGSKANTEN

En utropad havsörn vill dock ingen missa. Plötsligt riktas all uppmärksamhet mot den mörka rovfågeln över skogskanten på andra sidan. Även en ormvråk visar sig pedagogiskt nog i samma veva.

Vid fikat passar Eva på att sälja VFK-dekalen. Allan Pierre är en av dem som köper. Han har lockats med hit av sin gamle fiskekompis Lars-Åke som också är med idag.

När jag frågar Allan om hans främsta syfte med att haka på denna vandring svarar han tveklöst att det är för att träffa likasinnade. Allan Pierre bor i Saltsjö-Boo i Nacka och vet att det är flera från Nacka som gått med i Värmdöklubben.

– Tyvärr finns det ingen fågelklubb i Nacka, säger han.

STÄMNINGEN PÅ TOPP

Nu har vi kommit lite på efterkälken och får skutta ikapp gruppen som går längre fram på stigen. Tyvärr ser vi varken svarthakedopping eller skedand – två arter som fanns här dagen innan. Stämningen är ändå på topp och det är mycket fågel som sjunger i skogarna. Gruppen får bra chanser att öva på sjungande sävsparv, rödhake, gärdsmyg, tal- och rödvingetrastar.

Efter det att jag lämnat gruppen ser man även en järnsparv, en fågel som är en helt ny bekantskap för många. Just denna gång sitter fågeln även kvar i sin höga grantopp, så att alla hinner se den i tuben. En fiskgjuse kollar om det finns några smarriga fiskar.

FOTO: EVA STENVÄNG LINDQVIST.

”Sjöängen har lanserats som ’multifunktionell’. Förutom att det är en förnämlig fågellokal är den viktig som ’gäddfabrik’.”

kommunekologen Ann Hagström. Tom, och även Martin Olgemar från klubben, var engagerade. Att de till vardags jobbade på Världsnaturfonden, WWF, respektive Trafikverket underlättade naturligtvis framkomligheten i projektet. Hemmesta sjöäng kunde invigas av kungen den 26 maj 2014.

Den som vill läsa mer om Hemmesta och förändringarna i sjöängens fågelliv bör titta i *FiSt* nr 1 2015. Se också Fågeltornsguiden i förra numret.

Havsörn siktad vid sjöängen!

Klubben bildades: 1978 och ombildades 2013.

Antal medlemmar: Drygt 200.

Medlemskap: Registrering via hemsidan.

Aktiviteter: Utflykter, artrally, föredrag och lokalt naturvårdsjobb.

Forum: Nyhetsbrev, hemsida, Facebookgruppen Värmdö Fågelklubb.

Hemsida: www.varmdofagelklubb.se

Starkaste gren: Nybörjare och multifunktionella våtmarker.

Emblem:

HEMMESTA SJÖÄNG BAKOM UPPSVINGET

Tillbaka i tornet igen möter jag Tom Arnbom, som verkar ha ett finger med i det mesta som händer med naturen på Värmdö. Han berättar att klubben engagerar sig i remisser och ärenden som på olika sätt hotar naturen på Värmdö.

Nu senast gäller det en stor förbifart som kan komma att stycka upp ett värdefullt naturområde öster om sjöängen.

– Här är det viktigt att vi är med och försöker påverka, säger Tom och fortsätter:

– Jag tror att mycket av de trafikstockningar man talar om mest handlar om att alla på Värmdö ska lämna sina barn i skolan samtidigt. Kan vi, i likhet med Nacka, ha olika starttider för skolorna kan detta till stor del avhjälpas.

SJÖÄNGEN KLUBBENS HEMMALOKAL

Vi pratar även om den restaurering som gjort Hemmesta sjöäng till en sådan succé. Numera är den hemmalokal för Värmdö Fågelklubb. För några år sedan fanns här bara en igenvuxen svårskådad våtmark med homogen bladvass och salixbuskar. Man kunde på sin höjd höra någon gräshoppsångare. Visst rastade enstaka sjöfåglar, men alla övergav området när vårfloden var över.

När en cykelbana på norra sidan av sjöängen gång på gång svämmade över på vårarna fick man idén att istället ta tillvara på allt vårvatten och försöka hålla det kvar. Tanken på Hemmesta sjöäng föddes.

Med hjälp av kommunen och medel från länsstyrelsens LONA-bidrag drogs en omfattande restaurering igång 2013. Drivande var bl.a.

EN MULTIFUNKTIONELL FÅGELLOKAL

Sjöängen har lanserats som ”multifunktionell”. Förutom att det är en förnämlig fågellokal är den viktig som ”gäddfabrik”. Lyckligtvis har det visat sig att den farhåga man haft om att gäddor skulle äta upp alla sjöfågelungar är obefogad. Gäddorna hinner gå ut mot Östersjön innan de flesta ungar kommit fram.

Förutom det rent biologiska lyftet har Hemmesta sjöäng blivit en mycket lyckad satsning när det gäller besökare. Det är inte bara hängivna skådare och fiskare som gillar platsen. En mängd motionärer och allmänt friluftsintresserade har fått ökade upplevelser. Stora delar av området inklusive fågeltornet är anpassade för folk med funktionsnedsättning.

MAXAD NATURPEDAGOGIK

Något som jag också gillar är att man försöker samla, skapa och maximera naturpedagogik på platsen. I fågeltornet finns bra texter och bilder om vad man kan se. Intill sjöängens utlopp finns två publika fågelmatningar vintertid, Hemmesta sjöängs Bar & Bistro som klubben och kommunen samarbetar kring.

I området har det även anlagts ett stenröse för stenskvätta och ett par grova stockar av ek har lagts i en veddepå som ska berika miljön för lägre fauna (skalbaggar m m).

Där vattnet rinner in under bilvägen har man gjort en anpassad utterpassage. Den kanske inte är så välfrekventerad av just uttrar, men det finns få utterpassager som blivit så publika som denna. Folk stannar upp, tittar, funderar och lär sig.

Inspirerad tar jag bussen tillbaka till stan. ■